

Til: Familie- og kulturkomiteen

Fra: Norsk barnebokinstitutt

Vedr.: Statsbudsjettet for 2023

Satsning på barne- og ungdomslitteratur, formidling og leselyst

I Kulturdepartementets fremlagte proposisjon blir Norsk barnebokinstitutt tilgodesett med en økning på 1 million kroner til styrking av litteratur- og leselysttiltak. Det takker vi for.

Budsjetttilskuddet gjør det mulig for oss å opprettholde nyetablert utvikling av tilrettelagte formidlingsmetoder for barn og unge med spesielle behov. Samtidig understreker vi at det er behov for en bred satsning på barne- og ungdomslitteratur, formidling og leselysttiltak. Norsk barnebokinstitutt fremmer her tre forslag til merknader.

1: Forslag til merknad til kapittel 326: Bærekraft

Norsk barnebokinstitutt ber om at det knyttes følgende merknader til kapittel 326: *Komiteen mener det er viktig å se nærmere på hvordan litteratur- og leselysttiltak for barn og unge kan ses i lys av FNs bærekraftsmål. Komiteen ber om at det settes av 1 million kroner til prosjektledelse og aktiviteter i tilknytning til Bærekraftsbiblioteket.*

Utdypning av forslaget

Barn og unges klimaangst må tas på alvor også gjennom arbeidet med litteraturformidling og leselyst. Bærekraftsbiblioteket er et digitalt litteraturformidlingsprosjekt som forlenger gode bokers levetid og gir barn og unge litteraturopplevelser med 'mening'. Det har to målgrupper: ungdom og barn i alderen 6 – 12 år. Hver av målgruppene er tilgodesett med lister over bøker egnet til å gi innsikt i FNs 17 bærekraftsmål. Gjennom disse bøkene får barn og unge en konstruktiv tilgang til å forstå hvordan arbeidet for å nå bærekraftsmålene kan stanse den negative utviklingen og hva de selv kan bidra med. I tillegg til boklistene er det utarbeidet undervisningsopplegg og lærerveiledning som handler om hvordan voksne kan bidra til å fremme barn og unges leselyst gjennom litterære samtaler og frie refleksjoner.

Bærekraftsbiblioteket fungerer som en samtaleplattform for barn og unges ytringer og demokratiske deltakelse. Ambisjonen er å få styrket Bærekraftsbibliotekets nedslagsfelt i skolen der bærekraft, ytringsfrihet og demokratiforståelse er emner som det arbeides mye med.

Digitale tilbud må stadig aktiveres for å forbli synlige. Det er behov for å utvikle kurs og målrette informasjon om Bærekraftsbiblioteket mot især lærere og folke- og skolebibliotekarere. Og for å fremme tilgangen til bøkene er det nødvendig å føre en tett, kontinuerlig dialog med forlagene. Norsk barnebokinstitutt kan avse en prosjektleder til å ta seg av dette arbeidet dersom stillingen blir finansiert.

2: Forslag til merknad til kapittel 320: Kunstnerstipend

Norsk barnebokinstitutt ber om at det knyttes følgende merknader til kapittel 320: *Komiteen mener det er viktig å se nærmere på hvordan barne- og ungdomslitteratur korresponderer med barn og unges medievaner. Komiteen ber om at det settes av midler til 10 arbeidsstipend for kunstnere som utforsker potensialet for litterær kvalitet i ulike medier.*

Utdypning av forslaget

Silkeborgundersøkelsen er en nylig utgitt rapport om lesing og mediebruk blant 6. og 8. klassinger bosatt i den danske byen Silkeborg. 81 % av respondentene oppgir at de leser og lytter til bøker, blader, tegneserier, ebøker, lydbøker og podcast i fritiden. De er altså fritidslesere. Videre fastslår undersøkelsen at barn og unge fokuserer på innhold. De oppsøker det innholdet de ønsker seg der det er presentert. YouTube er deres foretrukne kanal. Der ser de andre barn som opptrer og der finner de influensere som de følger, og eventuelt blir med over i andre medier. Silkeborgundersøkelsen fastslår dessuten at barn og unge bruker flere medier samtidig. De hører på musikk mens de leser og deltar på sosiale medier. De kombinerer YouTube og musikk og dataspill. De snapchat'er, spiller dataspill og ser på Netflix samtidig. (Se: *Læsere mellem medier. Silkeborgundersøkelsen. Rapport om læse- og mediepraksis blant børn i 6. og 8. klasse, 2022, s. 9-11*). Den norske medieundersøkelsen fra 2020, *Barn og medier 2020. En kartlegging av 9-18-åringers digitale medievaner*, presenterer tilsvarende resultater.

Kunnskapen om at barn og unge er fritidslesere, men på andre plattformer enn den vi voksne er vant med, er helt sentral å ta hensyn til for en ny satsing på litteraturformidling. Innsikten i at barn og unge multitasker, også når de leser, tilsier at litteraturfeltet må utvikle nye metoder i bestrebelsen på å fremme barn og unges leselyst. Derfor må kunstnere som våger seg på å utvikle nye metoder for skrivning og formidling få økonomisk mulighet til utprøving.

3: Forslag til nok en merknad til kapittel 320: Likebehandling av ulike litteraturformer

Norsk barnebokinstitutt ber om at det i tillegg knyttes følgende merknader til kapittel 320: *Komiteen mener det er viktig å se nærmere på hvordan ulike former for barne- og ungdomslitteratur kan likebehandles av innkjøpsordningene for litteratur. Komiteen ber regjeringen utrede hvordan de mindre innkjøpsordningene (tegnaserier og sakprosa for barn og unge) kan omdannes fra selektive til automatiske ordninger, slik at det kun er kvalitet som begrenser innkjøpet.*

Utdypning av forslaget

Silkeborgundersøkelsen fastslår at det er markant nedgang i fritidslesere av papir- og e-bøker fra 6. til 8. klasse (s. 15). Antall lydboklyttere er uforandret mens podcastbruken er stigende. Generelt er det slik at jenter i undersøkelsen i høyere grad enn gutter oppsøker fortellinger i papirbøker, lydbøker og podcast mens gutter i høyere grad enn jenter oppsøker fortellinger på YouTube. Disse tallene bekrefter det vi vet fra tidligere norske undersøkelser: unge gutter er fritidslesere i mindre grad enn jevnaldrende jenter. Det Silkeborgundersøkelsen også slår fast er at jenter foretrekker skjønnlitteratur fremfor sakprosa, mens gutter som leser også leser sakprosa. Det er det ikke så mange jenter som gjør.

Dette tilsier at en leselyststrategi som skal fremme leselyst hos unge gutter og ikke bare hos unge jenter bør behandle alle former for litteratur på samme måte. Innkjøpsordningen for skjønnlitteratur for barn og unge er automatisk, det betyr at kvalitet alene avgjør hvilke titler som kjøpes inn. Innkjøpsordningen for sakprosa for barn og unge er selektiv. Kvalitetskravet

er derfor ikke det eneste som begrenser innkjøp. Denne ulikebehandlingen av litteraturformer må opphøre for å opprettholde unge gutters lese lyst.

Det er også betenkelig at innkjøpsordningen for tegneserier er selektiv. Det er minst to viktige grunner til at den burde være automatisk. Tegneseriemediet fremmer samhandling med leseren på en dynamisk og tverrestetisk måte som skaper aktive lesere. Dessuten er tegneseriefeltet ett av de mest nyskapende innenfor samtidslitteraturen. Innkjøpsordningen for tegneserier er forbilledlig i det at den rommer både skjønn- og faglitterære tegneserier, men den burde være automatisk slik at kvalitet alene er utslagsgivende for innkjøp eller ei.

Om forslagsstilleren Norsk barnebokinstitut (se: <https://barnebokinstituttet.no/>)

Norsk barnebokinstitut er en privat stiftelse som arbeider med barne- og ungdomslitteratur gjennom forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid, undervisning, og annen formidling. Instituttets forsknings- og formidlingsarbeid er tett knyttet til barne- og ungdomslitteraturens samfunnsforankring og behovene fra våre tre akkrediterte studier; masterutdanning i barne- og ungdomslitterær skrivekunst og formidling, forfatterutdanning på bachelornivå, og nettbasert videreutdanning i samtidslitteratur for litteraturformidlere.